

4. ODABIR METODOLOŠKOG PRISTUPA

Uobičajeno je promatrati povezanost između odabrane istraživačke filozofije i pristupa istraživanju kroz odnos teorije i empirijskih podataka. Već smo naglasili kako *prezitivistička* filozofija zahtijeva primarno *deduktivan* pristup istraživanju, koji omogućuje razvoj teorije i hipotetaza s čijem njihovim testiranjem, dok je metodološki pristup u *pozitivističkoj* *induktivan* i orijentiran je razvoju teorije.

Deduktivan pristup u istraživanju oslanja se dominantno na kvantitativnu metodologiju, dok induktivan pristup podrazumijeva uporabu dominantno kvalitativnih podataka i kombinaciju metoda za njihovo prikupljanje. Specifičnosti metodologija opisujuemo u nastavku.

KVANTITATIVNA METODOLOGIJA

Kvantitativna i kvalitativna metodologija istraživanja razlikuju se u filozofskom pristupu koji se nalazi u njihovoj osnovi, kao i u metodama, modelima i korištenim procedurama koje se u sklopu ovih pristupa primjenjuju. Iako je proces istraživanja u osnovi isti bez obzira na tip korištene metodologije, ova se dva pristupa razlikuju s obzirom na način prikupljanja podataka, postupke obrade i analize podataka i stil opisa dobivenih rezultata. Neke od osnovnih karakteristika kvantitativnog modela navedene su u tablici 4.1.

Osnova kvantitativnog pristupa je oslanjanje na teoriju ili hipotezu, odnosno istraživanje služi procvjetu postavljene teorije ili hipoteze.

Neki autori smatraju kako kvantitativna istraživanja pripadaju kategoriji empirijskih istraživanja, odnosno

statističkih istraživanja. Takav (tradicionalni) pristup metodologiji istraživanja godinama je bio dominantan na području društvenih istraživanja. Kvantitativni nacrt uključuje eksperimentalna istraživanja, pretest-posttest dizajn i druge u kojima kontrola varijabli, slučajni uzorci i pouzdanost i vjerodostojnost prethodna istraživanja važna su za pouzdanost rezultata. Podaci u istraživanju poopćavanje rezultata. Podaci u kvantitativnim studijama kodirani su prema unaprijed definiranim i standardiziranim definicijama.

Dakle, jasno je da istraživanja u sklopu kvantitativnog pristupa uglavnom uključuju brojke i oblikovana su kako bi osigurala objektivnost, pouzdanost i mogućnost poopćavanja. Jedna od važnijih karakteristika kvantitativnih istraživanja je

Tablica 4.1. Osnovne karakteristike kvantitativnog modela

Pristup u podlozi	Primarno racionalan
Pristup istraživanju	Strukturalna i logična, unaprijed definirana metodologija
Glavni cilj istraživanja	Izmjeriti količinu varijacije određenog fenomena, situacije ili pojave
Mjerenje varijabli	Naglasak na određenom obliku mjerenja ili klasifikacije varijabli
Veličina uzorka	Naglasak na većim uzorcima
Fokus istraživanja	Užak fokus u terminima obuhvata istraživanja, no potrebni podaci se prikupljaju od što većeg broja ispitanika
Dominantna istraživačka vrijednost	Pouzdanost i objektivnost
Dominantne istraživačke teme	Objašnjenja se prisutnosti i frekvencije nekih pojava, prirode problema, stavovi i mišljenja, otkrivanje pravilnosti i obilježja teorije
Analiza podataka	Analiziraju se podaci putem distribucije frekvencija, korelacije i različitih statističkih postupaka
Komunikiranje dobivenih rezultata	Analitički organizirani tekstovi, donošenje zaključaka, provjera interakcija povezanosti i odnosa

da je proces prikupljanja podataka odvojen od analize tih istih podataka. To znači da se i prikupljanje i analiza podataka uvijek moraju odvijati na potpuno jednodržan način, bez obzira na to tko ih provodi. Podaci prikupljeni nekim tehnikama istraživanja, poput intervjua ili promatranja, mogu se interpretirati i kvantitativno i kvalitativno. S druge strane, tehnike poput psiholoških testova uglavnom se koriste u okviru kvantitativnog pristupa.

Iako odabir kvantitativno/kvalitativno zapravo proizlazi iz pristupa istraživanju, odnosno istraživačke filozofije koju istraživač zastupa, dobro je poznavati ključne prednosti i nedostatke kvantitativne metodologije navedene u tablici

Tablica 4.2. Prednosti i nedostaci kvantitativna metodologije

Prednosti	Nedostaci
• Omogućavaju opsežnije istraživanje i veći broj ispitanika, što omogućava veći stupanj pouzdanosti. • Nude veći stupanj objektivnosti i točnosti rezultata. Općenito, kvantitativnim metodama dolazi se do sažetih podataka koji podržavaju povećanje o fenomenu koji se proučava. Kako bi tako nešto bilo moguće ostvariti, kvantitativna istraživanja najčešće uključuju mali broj varijabli i velik broj ispitanika, te za procjenu pouzdanosti i valjanosti koriste unaprijed propisane procedure. • Korištenje standarda znači da se istraživanja mogu ponoviti te usporediti i analizirati u odnosu na slična istraživanja. Kvantitativna metodologija omogućava sažimanje velikog broja informacija i porcije usporedbe među kategorijama i kroz vrijeme. • Osobna subjektivnost je znatno manja ukoliko istraživač „drži oštar“ od ispitanika koji sudjeluju u istraživanju.	• Prikupljanje se podaci užeg obuhvata i ponekad površni podaci. • Rezultati su ograničeni budući da nude numeričke opise prije nego detaljna objašnjenja i time nude štu prikaz ljudske percepcije. • Istraživanja su često provedena u neprirodnom i umjetnom uvjetima, kako bi se omogućio dovoljan stupanj kontrole. Takav stupanj kontrole najčešće ne postoji u „pravom svijetu“ dok se osobe tume laboratorijske umjesto realnih životnih rezultata. • Unaprijed definirani odgovori ne moraju nužno odražavati mišljenja ispitanika u nekoj temi. • Razvoj standardiziranih upitnika može dovesti do „strukturne“ subjektivnosti u kojoj podaci zapravo predstavljaju mišljenje istraživača prije nego mišljenje ispitanika.

KVALITATIVNA METODOLOGIJA

Kvalitativna istraživanja traže svoju primjenu u širokom spektru društvenih znanosti od nedreših godina dvadesetoga stoljeća. Dominacija pojedinih filozofskih i teorijskih perspektiva, kao i odgovarajućih metoda, mijenjala se kroz povijest društvenih znanosti, te do danas nije rezultirala konsenzusom oko klasifikacije kvalitativnih istraživanja.

Kvalitativna metodologija je po svojoj logici i prirodi otvorena i svrha joj je dublji uvid i razumijevanje istraživanog problema. Zaključci kvalitativnih istraživanja izvođe se na osnovi analize kategorija, koja se temelji na logici istraživača. Za provedbu kvalitativne metodologije potrebno je imati na umu sljedeće: (1) istraživač je primarno zainteresiran za

proces, a manje za rezultate ili zaključke; (2) naglasak u istraživanju je na značenju; (3) istraživač je osnovni instrument za prikupljanje i interpretaciju rezultata; (4) istraživanja podrazumijevaju terenski rad i odlazak u stvarno okruženje; (5) istraživanja su

Tablica 4.3. Principi kvalitativnih istraživanja

Principi u planiranju nacrtu istraživanja	Principi prikupljanja podataka i terenskog rada
1. Istraživanje stvarnog svijeta 2. Fleksibilnost u nacrtu istraživanja 3. Svrishodno uzorkovanje	Bilježe se promatranja istraživača, koja detaljno i duboko opisuju u intervjuiima se bilježe stvarne riječi ispitanika o njihovom iskustvu ili mišljenju, analiziraju se dokumenti, proučavaju se slučajevi. Istraživač je u izravnom kontaktu s ljudima, situacijama i fenomenom istraživanja, njegovo osobno iskustvo je važno za istraživanje i razumijevanje fenomena. Istraživač je empatičan prema ispitanicima, ne procjenjuje i ocjenjuje njihove odgovore prema vlastitim mišljenjima – neutralan je, otvoren je, osjetljiv je, iskazuje poštovanje prema ispitaniku, svršenost i susteljivost, prilikom proučavanja potpuno je uključen. Orientacija na proces, promjene situacija i sustava se očekuju, a istraživač je na njih osjetljiv.

Principi u analizi podataka

8. **Objektivnost** na jedinstvene slučajeve (jednake analize)

Svaki je slučaj jedinstven i osobit, u analizi se vodi računa o detaljima pojedinih slučajeva (jednaka) usporedbe i analiza među slučajevima uvijek ovisi o kvaliteti pojedinačnih studija.

9. **Induktivna analiza i kreativna sinteza**

Naglasak je na detaljima i posebnostima podataka, kako bi se otkrio uzrok, obrazac, tema ili međusobna povezanost; započinje se istraživanjem, nakon čega se traže empirijske potvrde; proces je vođen analitičkim principima (manje pravilima) na kraju se kreativnim sintetičkim oblikom zaključci.

10. **Holistička perspektiva**

Fenomen koji se istražuje shvaća se kao složena cjelina; fokus je na međusobnosti i sistemskoj dinamici, a ne na specifičnim varijablama i njihovim linearnim uzročnim vezama.

11. **Ospetljivost na kontekst istraživanja**

Nalazi istraživanja smještaju se u društveni, povijesni i vremenski kontekst; poopćavanje izvan konteksta istraživanja nije preporučljivo; uzorci i obrasci mogu se pažljivo usporediti analizom slučajeva punjenja u novim uvjetima.

12. **Perspektiva, analitička refleksivnost i vjerojatnost istraživača**

Istraživač iznosi vlastita iskustva i refleksije aktiv, a ne pasiv u istraživanju; znanje, uređenost i sigurnost istraživača, uz istraživanje u prvom licu, pojačavaju vjerodostojnost nalaza i istraživanja; istraživač posjeduje ravnotežu između autentičnog prikaza složenog sustava koji istražuje i vlastite analitičnosti i refleksivnosti.

U idealnim istraživačkim uvjetima istraživač bi se u potpunosti pridržavao svih dvanaest principa. U stvarnosti se istraživačkim uvjetima različitost može tiško postići. Zato zaključimo: važno je poznavati principe i pridržavati ih se u najvećoj mogućoj mjeri.

Važna pitanja za svakog istraživača su kako izbjeći greške u istraživanju te kako procijeniti je li istraživanje koje planira provesti dovoljno svajeteno. Budući da je istraživač potpuno uključen u istraživački proces, najveći izvor prijenosi i potencijalnih grešaka proizlazi iz njegove pristranosti.

Tri najčešće pogreške koje proizlaze iz istraživačeve pristranosti su: (1) *holistička pogreška* (koja se događa kada se detalji i činjenice promatraju kao cjelina koja je više uređena, sukladna i podudarna nego što zapravo jest), (2) *stijevička pristranost* (koja se događa kada istraživač prećenjuje podatke dobivene od osoba koje su višeg statusa) i (3) *„mrežasta objektivnost“* (koja se događa kada istraživač opisuje pojavu kao da je pripadnik grupe, a ne kao istraživač). Savjetujemo vam da trenirate svoje istraživačke sposobnosti kako biste izbjegli greške proizlaze iz pristranosti, te da vodite računa o sljedećim

Kriterijima procjene kvalitete istraživanja

1. *činjen* (rigoru) metoda koje se koriste u prikupljanju podataka na terenu (Jesu li svi podaci važni za istraživanje prikupljeni? Jesu li reprezentativni za problematiku istraživanja? Jesu li korištene sve raspoložive metode? Jesu li poštovani metodološki principi? Je li procedura istraživanja dokumentirana?)

2. *objektivnost* (kredibilitetu) istraživača (Jma li istraživač dostatanu izobrazbu? Je li istraživač iskusan i uvježban u istraživanju? Je li njegov vlastiti stav prema istraživanju pozitivan? Je li etičan u istraživanju?)

3. *sistematičnoj analizi* prikupljenih podataka i *objektivnosti interpretacije* (Jesu li provjereni odstupajući i nepotvrđujući podaci? Jesu li uključeni krajnji slučajevi? Odgovore? Jesu li interpretacije kontekstu istraživanja? Jesu li zaključci konzistentni s teorijom? Jesu li sudionici provjerili zaključke?)

Na kraju teksta nudiemo nekoliko savjeta onima koji se odluče za kvalitativan pristup istraživanju.

SAVJETI

- Budite sigurni da kvalitativni pristup odgovara vašim istraživačkim pitanjima.
- Proučite kvalitativnu metodologiju. Posvojite veliki broj različitih metoda, provjerite koje bi najviše odgovarale vašim istraživačkim pitanjima.
- Odaberite mentora koji vas podržava u odabiru kvalitativne metodologije.
- Posvetite osobitu pažnju nacrtu (dizajnu) istraživanja.
- Vježbajte ispitivanje i promatranje. To su vještine koje se stječu praksom. Zamolite iskustvog istraživača da ga pratite na intervjuima, učite iz tuđih iskustava, zarezite mišljenje o vašim iskustvima i nalazima.
- Odlučite što s podacima i kako ih analizirati prije nego pristupite njihovom prikupljanju. Podaci prikupljeni bez jasne ideje što s njima nisu korisni (niti računatni programi neće pomoći u njihovoj interpretaciji).
- Vodite računa o kvaliteti i vjerodostojnosti svojeg istraživanja. Proučite kriterije procjene kvalitete i vjerodostojnosti te ih primjenite.
- Odaberite kvalitativnu metodologiju zato što vi vjerujete da je to najbolji odabir, ne zato što vam je netko rekao da je to lakše, jer nije. Kvalitativna istraživanja su dugotrajna, traže veliko znanje i uključeniost istraživača, kao i određenu istraživačku strast.
- Razgovarajte s kolegama koji poznaju kvalitativnu metodologiju. Njihova iskustva mogu vam pomoći u svakoj fazi istraživanja.

KOMBINIRANJE PRISTUPA I METODA

Prihodno opisne metodologije mogu se činiti određene prednosti i nedostatke, pa njihova izolirana konstatiranja, ne one to nikako nisu. Među njima primjena ponekad dovodi do manjkavih ili štrnih postoje suštinske razlike, kako u operacionalizaciji, rezultata.

razli i procesu prikupljanja podataka te interpretaciji rezultata. Razlikuju se i u prikladnosti s obzirom na Usporedba dvaju prihodno opisanih metodoloških problem istraživanja, vrsta istraživanja ili raspoloživa pristupa prikazana je u tablici 4.4.¹³ sredstva. Ono što im je zajedničko jest da obje imaju

Tablica 4.4. Usporedba kvantitativne i kvalitativne metodologije

Obilježje	Kvantitativno istraživanje	Kvalitativno istraživanje
Čeljeni	Provjera teorija i hipoteza, uočavanje uzročnih veza, procjenjivanje povezanosti varijabli ili razlika među skupinama	Opisivanje i tumačenje iskustava, prikupljanje novih spoznaja, stvaranje znanja i razumijevanje bez polaznih pretpostavki
Filozofska osnova	Razumijevanje, postpozitivizam	Kritička teorija, konstruktivizam, fenomenologija
Osnovna pitanja	Utiče li nezavisna varijabla na zavisnu? Jesu li dvije varijable međusobno povezane? Postoje li razlike među skupinama?	Zašto jedna varijabla utječe na drugu? Kako, na koji način, odnosno putem kojeg mehanizma se odvija takav utjecaj?
Način provođenja	Izbiranje varijabli, kontrola vanjskih čimbenika kako bi se uočile separatne pretpostavke, redukciozanost – pojednostavljenje situacije koja postoji u stvarnosti kako bi se omogućila kvantitativna analiza	Proučavanje u prirodnom uvjetima pri čemu se sličnosti okolnosti daju prednost jer omogućuje uvid u cjelinu
Istraživački aspekti i metode	Eksplicitniji i jasni, korelacijski i uzročni istraživanja	Dubinski i neretko, promatranje, skupni intervjui, analiza sadržaja
Mogućnost uočavanja rezultata	Izaznena potrudna za utvrđivanjem univerzalnog važećih zakona i za visokom vanjskom valjanosti	Nemogućnost uočavanja na populaciju; razumijevanje specifičnog utjecaja ili uzroka osoba u prvom planu
Ispitanici	Potrudna za velikim brojem ispitanika zbog već statističke snage i nepostojanja uzorkom zbog već mogućnosti uočavanja malca	Manji uzorak ispitanika koji ne dopušta uočavanje, ali omogućuje dublju analizu

Obilježje Kvantitativno istraživanje Kvalitativno istraživanje

Ispitanici su sudionici i subjekti u istraživanju, istraživač i ispitanici čine jedinstvo jer zajednički nastoje postići razumijevanje podataka, ispitanici redovito pomažu u prvom valjanosti opisa i tumačenja koje iznosi istraživač

Nastoji se smanjiti ili posve isključiti istraživačev utjecaj; mišljenje, pogledi i stajališta istraživača odražavaju se u polaznim pretpostavkama i odobru problema, ali ne u metodi, analizi izmještu rezultata i njihovom tumačenju

Rezultati na standardiziranim upitnicima ili drugim operacionalizacijama koncepta; informacije su svedene na brojce se ne prevode (kodiraju) u brojce

Statistička analiza, deskriptivna i inferencijalna

Literarna, verbalna, neredukcijska

Načela valjanosti Unutarnja, vanjska, konstruktivna, Konektivna, unutarnja dosljednost

Primarni doprinos Veće razumijevanje istraživane pojave do kojeg se dolazi provjerom teorije ili teorijskih pretpostavki Razumijevanje iskustva kojim vodi njihovo intenzivno i prazduktivno izučavanje bez zaokruženog teorijskog okvira

Kako bi rezultati istraživanja bili bogatiji i višestojniji, moguće je koristiti mješoviti ili kombinirani metodologiju. iako zbog ograničenih resursa ne radi testa.

Neki autori kombiniranje metoda nazivaju "mješovitost", dok ih neki drugi nazivaju "prilagodbu metode", smatrajući da se prilagodba odnosi samo na kombiniranje različitih metoda prikupljanja teorijskih perspektiva u interpretaciji rezultata u podataka u istom istraživačkom projektu. Rekl bi smo da je istom istraživačkom projektu.

2. U drugoj je fazi finalni mjerni instrument primijenjen na uzorku od 169 ispitanika u jednoj velikoj hrvatskoj organizaciji, od čega je pouzdanost i valjanost instrumenta, te su navedene ključne metrijske karakteristike upitnika.

Kombiniranje pristupa: metoda, iako privlačno zbog najbolje metode su one koje će osigurati podatke koji

- Kombiniranje pristupa i metoda, iako prihvatljivo zbog bogatijih informacija o problemu koji se istražuje, oprečeno je određeni broj istraživača – prije svega „klimunaca“ (puritanisti) u istraživanju. Njihove se stroge odnose na mogućnosti kombiniranja istinskih različitih pristupa, metoda i općenito shvaćanja poslovnog ili društvenog realiteta. Mišljanje o različitim pristupima i metodama nekima djeluje kontroverzno, no u praksi daje najbolje rezultate. Prikladavanje u načinu prikupljanja podataka ili korištenju različitih izvora podataka zapravo je kreativno i pragmatično ponašanje, sve dok se pridržavamo pravila svakoga od istraživačkih pristupa.

Isuš zaključiti? Koji je najbolji pristup, a koja metoda? Odnosi metodologije zapravo je pitanje izbora. Izbor istraživanja? Naravno da na ovo ne postoji univerzalan odgovor, formula ili recept. Najbolji pristup i istraživača.

Southern Illinois University Press, Carbondale

- Konner, R. (2003). *Statistical methodology: a step-by-step guide for beginners*, 2nd ed., Sage Publications Ltd., London.
- Newman, J., Rutherford, C. S., Barr, C. R. (1978). *Qualitative-quantitative Research Methodology: Exploring the Intersective Continuum*, Southern Illinois University Press, Carbondale.
- Campbell, D. T., Stanley, J. C. (1963). *Experimental and quasi-experimental Designs for Research on Research*, Rand McNally, Chicago, IL.
- O'Neill, R. (2006). The advantages and disadvantages of qualitative and quantitative research methods, http://www.zoocell.co.uk/papers/research_methods.htm.
- Kanger, D. J. (2001). Integrating quantitative and qualitative methods in community research, *The Community Psychologist*, 36, 18-19.
- Burckell, J. (2001). *Kvalitative strategier i metode*, Metakritik seminar, Kvalitative strategier i metode i Orpura i organisationalt arbejde Pbs d.o.o., srt 12.
- N. emelji, Paron, M. Q. (2002). *Qualitative Research in Educational Methods*, 3rd ed., Sage Publications, Inc., Thousand Oaks, CA, str. 19-66.
- Metz, M. B., Johnson, M. A. (1974). *Qualitative data analysis*, Sage Publications Ltd., London.
- Paron, M. Q., op. cit.
- N. emelji, Paron, J., op. cit., str. 18-20.
- Terman, J. (1994). *Statistical methodology: originalni i skraćeni* Donald T. Campbell.
- Priprema i izvođenje 197. predavanja Paron, 2002., op. cit. i kombinirane metode razvoja i integracije, u: Sanders, Lerner, Flannell, Sanders, M.,